

๕๐๑๐๗๓๑๒ : สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

คำสำคัญ : หน้ากาล / เกียรติมุข / ราหู / จิตรกรรมฝาผนังฉากพระพุทธรเจ้าชนะมาร

พลอยชมพู ยามะเพวัน : พัฒนาการจากหน้ากาลมาเป็นราหูในสมัยรัตนโกสินทร์.
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : ศาสตราจารย์.ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์. ๖๕ หน้า.

จากการศึกษาสามารถบอกพัฒนาการจากหน้ากาลกระทั่งเปลี่ยนเป็นราหูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีที่มาเริ่มจากหน้ากาลหรือเกียรติมุขในสมัยอยุธยาตอนต้น โดยหน้ากาลในศิลปะอยุธยาตอนต้นนั้นมีใบหน้าเป็นสิงห์แต่เริ่มผสมรูปหน้ายักษ์สวมกรอบกระบังหน้าแต่ยังมีเขี้ยวกรอบหน้าแบบสิงห์ และคายลวดลายพรรณพฤกษาแทนท่อนพวงมาลัย ประดับอยู่ชั้นวิมานเจดีย์ทรงปราสาท คล้ายสถาปัตยกรรมเขมร แต่เมื่อเข้าสู่สมัยอยุธยาตอนกลางและปลายที่เปลี่ยนรูปแบบอาคารเป็นทรงสี่เหลี่ยมและมีหลังคาทรงจั่วและสร้างขึ้นในศาสนาพุทธ การประดับหน้ากาลจึงเปลี่ยนไปเป็นหน้าอสูรที่ยังมีความผสมผสานของรูปแบบหน้ากาลคือเป็นอสูรที่มีเพียงส่วนเศียรและบางครั้งมีเขี้ยวยื่นออกมา ประดับรองรับภาพบุคคลทั้งครุฑและเทวดา สันนิษฐานว่าเป็นคติเรื่องชั้นภพภูมิตามตำราไตรภูมิภพที่แต่งขึ้นตั้งแต่สุโขทัยและแพร่หลายในสมัยอยุธยา ซึ่งตำแหน่งการประดับอยู่เหนือทางเข้าเช่นเดียวกับหน้ากาล ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ พบภาพจิตรกรรมฝาผนังฉากพระพุทธรเจ้าชนะมาร โดยมีการจัดวางตำแหน่งของภาพ เช่นเดียวกับการจัดวางบนหน้าบันที่ชั้นหลังคาด้านนอกตัวอาคาร คือ มีภาพบุคคลอยู่เหนือราหู เรียงจากด้านบนลงล่างคือพระพุทธรเจ้าชนะมาร นางธรณีบีบมวยผม และราหูคายนาครรองรับนางธรณี ซึ่งลักษณะการคายนาครออกจากปากและมีมือจับรองรับนั้นคล้ายกับหน้ากาลคายท่อนพวงมาลัย โดยเฉพาะการทำอสูรเพียงครึ่งตัว ซึ่งราหูเป็นอสูรที่ถูกตัดให้ขาด สองท่อน คล้ายกับลักษณะของหน้ากาลที่มีเพียงเศียร

การศึกษาพัฒนาการดังกล่าว จึงอาจเป็นตัวช่วยกำหนดอายุสมัยโดยประมาณของศิลปะได้บ้าง โดยดูจากพัฒนาการความใกล้เคียงกันระหว่างหน้ากาลและราหู รวมทั้งคติการประดับ สีของราหู และภาพแวดล้อม ทั้งนี้ข้อมูลที่ศึกษาอาจสามารถเชื่อมโยงพัฒนาการจากหน้ากาลมาสู่ราหูได้ และบอกอิทธิพลของศิลปะที่ได้รับมาจากศิลปะใดได้บ้าง แต่ในเรื่องการกำหนดอายุอาจต้องตรวจสอบควบคู่กับหลักฐานอื่นประกอบ เนื่องจากมีตัวอย่างให้ศึกษาน้อย

50107312 : MAJOR : (ART HISTORY)

KEY WORD : KALA FACE / KIRTIMUKHA / RAHU FACE / THE MURAL OF MARWIJAYA
SCENE

PLOYCHOMPOO YAMAPAYWAN : THE DEVELOPMENT OF KALA FACE TO
RAHU FACE IN RATANAKOSINDARA PERIOD. INDEPENDENT STUDY ADVISOR :
PROF.SAKCHAI SAISINGHA, Ph.D.. 65 pp.

From the study of Kala face and Rahu face that was found in the Ayutthaya period and early Rattanakosin period.

The study of the Kala face and the Rahu face in the early Rattanakosin period can show how the Kala face changed into the Rahu face. In the early Ayutthaya period, the Kala face appeared as a decoration on top of stupas, which is a lot similar to Khmer art. The Kala face looks like a lion wearing a crown and has a Mala (bunch of flowers) coming out from both sides of the mouth.

After the middle ages of Ayutthaya, the buildings changed to a rectangular base with a triangular roof, made for Buddhism instead of Hinduism. The monster appearing on the roof is very similar to the shape and locations of Kala face on stupa. The monster face has arms holding the Kranok Panpruksa (stem and flower) and is always located below Garuda and Angel. The position below Garuda and Angel might be iconography referring to the story of Trai Bhumi (heaven, earth, hell), which is famous literature written in Sukhothai period.

From the last period of Ayutthaya, the mural of the Maravijaya scene shows Buddha on top getting enlightened and Mother Earth below standing on the Rahu face that holding Naga (a big snake) coming out from both side of the mouth. Rahu having snake in the mouth looks similar to the Kala face with a bunch of flowers in the mouth. Also, the story of Rahu is that a great monster who was cut and only the top of the monster's body remains. This is quite similar to Kala, which only has the head left.